

# Försvarsutskottets betänkande 2018/19:FöU9

## Militära frågor

---

### Sammanfattning

Utskottet anser att riksdagen bör avslå samtliga motionsyrkanden. Utskottet behandlar förslag i motioner som bl.a. handlar om Försvarsmaktens organisation, hemvärdet, övnings- och skjutfält och stöd till polisen.

I betänkandet finns 17 reservationer (M, SD, C, V, KD, L).

#### *Behandlade förslag*

Ett fyrtiotal motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2018/19.

# Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Bakgrund.....	6
Utskottets överväganden.....	7
Försvarsmaktsorganisationen.....	7
Gotland.....	10
Organisation, ledning och styrning.....	11
Försvarsmaktens klimat- och miljöpåverkan.....	14
Övnings- och skjutfält.....	17
Gruppstation för vindkraft i Hanöbukten.....	20
Stöd till polisen.....	21
Hemvärnet.....	23
Prio.....	26
Taras.....	28
Tillsyns- och kontrollverksamhet.....	29
Översyn av systemet med adjutanter.....	31
Dykcentrum.....	32
Reservationer.....	34
1. Försvarsmaktsorganisationen, punkt 1 (SD).....	34
2. Försvarsmaktsorganisationen, punkt 1 (C).....	35
3. Försvarsmaktsorganisationen, punkt 1 (KD).....	35
4. Gotland, punkt 2 (L).....	36
5. Organisation, ledning och styrning, punkt 3 (M).....	37
6. Försvarsmaktens klimat- och miljöpåverkan, punkt 4 (V).....	37
7. Övnings- och skjutfält, punkt 5 (M).....	38
8. Övnings- och skjutfält, punkt 5 (SD).....	38
9. Övnings- och skjutfält, punkt 5 (V).....	39
10. Gruppstation för vindkraft i Hanöbukten, punkt 6 (V).....	39
11. Stöd till polisen, punkt 7 (SD).....	40
12. Stöd till polisen, punkt 7 (KD).....	41
13. Hemvärnet, punkt 8 (M, C, L).....	41
14. Prio, punkt 9 (SD).....	42
15. Taras, punkt 10 (SD).....	42
16. Tillsyns- och kontrollverksamhet, punkt 11 (V).....	43
17. Översyn av systemet med adjutanter, punkt 12 (V).....	43
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	45
Motioner från allmänna motionstiden 2018/19.....	45

# Utskottets förslag till riksdagsbeslut

## 1. Försvarsmaktsorganisationen

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkandena 4, 18–20, 22 och 24,

2018/19:912 av Edward Riedl (M),

2018/19:1177 av Boriana Åberg m.fl. (M),

2018/19:1278 av David Josefsson (M),

2018/19:2472 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 20 och 22 samt

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 5.

*Reservation 1 (SD)*

*Reservation 2 (C)*

*Reservation 3 (KD)*

## 2. Gotland

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1995 av Hanna Westerén (S) och

2018/19:2032 av Allan Widman m.fl. (L).

*Reservation 4 (L)*

## 3. Organisation, ledning och styrning

Riksdagen avslår motion

2018/19:2816 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 13.

*Reservation 5 (M)*

## 4. Försvarsmaktens klimat- och miljöpåverkan

Riksdagen avslår motion

2018/19:1761 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 2, 4, 6 och 7.

*Reservation 6 (V)*

## 5. Övnings- och skjutfält

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1277 av David Josefsson (M) yrkandena 1 och 2,

2018/19:1761 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 5,

2018/19:2310 av Emma Hult m.fl. (MP) yrkande 2 och

2018/19:2319 av Roger Richtoff (SD).

*Reservation 7 (M)*

*Reservation 8 (SD)*

*Reservation 9 (V)*

**6. Gruppstation för vindkraft i Hanöbukten**

Riksdagen avslår motion

2018/19:1761 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 3.

*Reservation 10 (V)***7. Stöd till polisen**

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1381 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 12 och 13 samt

2018/19:2454 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 3.

*Reservation 11 (SD)**Reservation 12 (KD)***8. Hemvärnet**

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2816 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 8,

2018/19:2817 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 6 och

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 14.

*Reservation 13 (M, C, L)***9. Prio**

Riksdagen avslår motion

2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkande 13.

*Reservation 14 (SD)***10. Taras**

Riksdagen avslår motion

2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkande 23.

*Reservation 15 (SD)***11. Tillsyns- och kontrollverksamhet**

Riksdagen avslår motion

2018/19:1761 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 1.

*Reservation 16 (V)***12. Översyn av systemet med adjutanter**

Riksdagen avslår motion

2018/19:224 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) yrkande 4.

*Reservation 17 (V)***13. Dykcentrum**

Riksdagen avslår motion

2018/19:1254 av Annicka Engblom (M) yrkandena 1 och 2.

Stockholm den 28 mars 2019

På försvarsutskottets vägnar

*Beatrice Ask*

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Beatrice Ask (M), Paula Holmqvist (S), Jan R Andersson (M), Roger Richtoff (SD), Mattias Ottosson (S), Daniel Bäckström (C), Hanna Gunnarsson (V), Pål Jonson (M), Josef Fransson (SD), Kalle Olsson (S), Mikael Oscarsson (KD), Allan Widman (L), Caroline Nordengrip (SD), Elisabeth Falkhaven (MP), Lars Püss (M), Heléne Björklund (S) och Marie Axelsson (S).

# Redogörelse för ärendet

## Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2018/19. Motionerna innehåller förslag som bl.a. handlar om Försvarsmaktens organisation, övnings- och skjutfält och stöd till polisen. Vid utskottssammanträdet den 5 mars lämnade Försvarsmaktens generaldirektör Peter Sandwall information om Försvarsmaktens budgetunderlag för 2020.

## Bakgrund

I slutet av 1990-talet beslutade regeringen att en parlamentariskt sammansatt försvarsberedning skulle svara för samråd mellan regeringen och riksdagspartierna om den långsiktiga inriktningen av försvars- och säkerhetspolitiken. Försvarsberedningen ska följa den säkerhetspolitiska utvecklingen i omvärlden och redovisa sin syn på viktigare långsiktiga försvars- och säkerhetspolitiska frågor inför regeringens förslag till riksdagen. Den 9 januari 2017 beslutade chefen för Försvarsdepartementet om nya anvisningar för Försvarsberedningens arbete (Fö 2017/00020/MFI).

När det gäller den nuvarande försvarspolitiska inriktningen har utskottet behandlat regeringens proposition Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020. Med bifall till propositionen godkände riksdagen regeringens förslag till mål för det militära respektive det civila försvaret och ett förslag om den huvudsakliga inriktningen för krigsförband i Försvarsmaksorganisation 2016. Dessutom godkände riksdagen att de krav på operativ förmåga som riksdagen tidigare hade beslutat skulle upphöra att gälla. Riksdagen fattade inte beslut om några nya krav på operativ förmåga för perioden 2016–2020 (prop. 2014/15:109, bet. 2014/15:FöU11, rskr. 2014/15:251).

Den 9 januari 2017 beslutade försvarsministern om nya anvisningar för Försvarsberedningens fortsatta arbete som utgör en del av grunden för ett nytt försvarspolitiskt inriktningsbeslut. Den 20 december överlämnades en delrapport om inriktningen av totalförsvaret, Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds. 2017:66).

Under den allmänna motionstiden 2018/19 behandlade utskottet frågor om bl.a. totalförsvarets utveckling, operativ förmåga, nordiskt samarbete och materieförsörjning i betänkandet Försvarspolitik (2018/19:FöU6). Utskottet föreslog att riksdagen skulle avslå samtliga motionsyrkanden främst med hänvisning till att det inte finns skäl att föregripa det pågående arbetet med en ny försvarspolitisk inriktning.

# Utskottets överväganden

## Försvarsmaktsorganisationen

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om förändringar av Försvarsmaktsorganisationen.

Jämför reservation 1 (SD), 2 (C) och 3 (KD).

### Motionerna

I motion 2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) anför motionärerna att sju brigader samt ytterligare förband för Stockholm respektive Gotland successivt bör sättas upp (yrkande 18). Motionärerna vill även återupprätta en taktisk ledningsnivå genom att upprätta fördelningsstaber inom respektive militärregion i syfte att kunna leda en eller flera brigader och fördelningsförband (yrkande 19) och framhåller att ett antal förstärkningsförband successivt bör sättas upp som fördelningsresurser (yrkande 20). När det gäller marinstridskrafterna anser motionärerna att Försvarsmakten ska vidmakthålla Marinbas syd och hamnen i Fårösund samt utveckla en Marinbas väst och en hamn i Härnösand (yrkande 22). Motionärerna anser vidare att Sverige behöver ytterligare flygflottiljer för att få fem flygflottiljer med vardera två divisioner och 200 stridsflygplan (yrkande 24). I motionen yrkas även att ledningscentraler och andra för angriparen högvärdiga mål ska ha tillgång till berggrum eller skyddas på annat sätt. Spridning och redundans ser motionärerna endast som kompletterande skyddsmetoder. Strategiskt viktiga strukturer ska dessutom omgärdas med sekretess (yrkande 4).

I motion 2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) framhåller motionärerna att förbands- och utbildningsstrukturen i Försvarsmakten ska vara så lokal som möjligt och ha sin utgångspunkt i geografiska platser som är strategiskt viktiga för totalförsvaret. Motionärerna menar att detta bidrar till att rekryteringsbasen ökar och folkförankringen stärks (yrkande 5).

I motion 2018/19:2472 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) understryks att flygstridskrafter är oundgängliga för att försvara Sverige. I motionen beskrivs att flygvapnet skulle kunna sätta upp åtta stridsflygdivisioner där huvudflygbaserna skulle vara Ronneby, Såtenäs, Uppsala och Luleå. Motionärerna menar dock att det begränsade antalet flygbaser är en svaghet. Baser beskrivs som sårbara, och för att skapa ett rimligt skydd mot hot krävs kvalificerade långräckviddiga luftvärnssystem, möjligheter att sprida flygplanen på många baser, och ett väl fungerande skydd på marken. Motionärerna anser därför att basorganisationen bör förstärkas med inriktningen att varje flygdivision får ett spritt basområde med flera start- och

landningsmöjligheter. Sammantaget vill motionärerna se minst en tredubbling av flygvapnets basorganisation (yrkandena 20 och 22).

I motion 2018/19:1177 av Borian Åberg m.fl. (M) framhålls att Sverige på sikt måste bygga ut armén för att ha förmågan att hantera mer komplexa scenarier där ett angrepp mot Sverige kan riktas mot flera platser samtidigt. Särskilt viktigt är det för motionärerna att höja förmågan i Östersjöregionen. Under nästa försvarsinriktningsperiod 2021–2025 anser de att man måste påbörja en uppbyggnad av en tredje mekaniserad armébrigad med bas i Skåne.

Edward Riedl (M) anför i motion 2018/19:912 att omvärlden blir allt oroligare och att det därför är nödvändigt att se över möjligheten att bygga ut skyddscentrum och inomhusanläggning för kemiska och biologiska vapen i Umeå.

David Josefsson (M) framhåller i motion 2018/19:1278 att regeringen bör se över möjligheterna att omorganisera Försvarsmedicincentrum och Göteborgs garnison. I motionen lyfts vikten fram av att hålla samman den allt viktigare militära verksamheten i Göteborg under en regementsledning. Motionären anser att det behövs en ökad ledningskapacitet i Göteborg och att den kan säkerställas genom att uppgradera verksamheten vid Göteborgs garnison till regemente.

## **Bakgrund och tidigare behandling**

Riksdagen beslutar om huvuddelen av Försvarsmaktens grundorganisation, vilket gjordes i det försvarspolitiska inriktningsbeslutet i december 2004 (prop. 2004/05:43, bet. 2004/05:FöU5, rskr. 2004/05:143). Riksdagen beslutade då om grundorganisationens omfattning och förbandens lokalisering. Med detta som utgångspunkt reglerar regeringen Försvarsmaktsorganisationen i förordningen (2007:1266) med instruktion för Försvarsmakten. Det försvarspolitiska inriktningsbeslutet 2015 (prop. 2014/15:109, bet. 2014/15:FöU11, rskr. 2014/15:251) innebar inga förändringar i grundorganisationen. Det innebar att riksdagen godkände regeringens förslag till inriktning för krigsförbanden i Försvarsmaktsorganisation 2016. Av instruktionen framgår vidare att myndigheten själv beslutar om sin organisation i de delar som inte regleras i instruktionen. Det betyder bl.a. att Försvarsmakten ska bedöma vilka objekt som är särskilt skyddsvärda.

I betänkande 2014/15:FöU11 om den försvarspolitiska inriktningen 2016–2020 konstaterade utskottet att det värdesätter den samsyn som råder mellan regeringen och Försvarsmakten när det gäller organisationens utformning. Utskottet konstaterade vidare att det delar regeringens bedömning att krigsförbanden i första hand bör utformas för att kunna möta ett väpnat angrepp. Utskottet ansåg vid beredningen av frågorna att det inte fanns skäl att ompröva enskilda delar av den helhet som grundorganisationen utgör och som riksdagen har fattat beslut om. Även när utskottet behandlat frågorna därefter har utskottet framhållit att det inte funnits skäl att ompröva enskilda delar av



den grundorganisation som riksdagen har fattat beslut om (bet. 2015/16:FöU3, bet. 2016/17:FöU6 och bet. 2017/18:FöU6).

Den 10 november 2016 fattade regeringen beslut om att Fortifikationsverket (FortV) får bygga en inomhusträningsanläggning för Totalförsvarets skyddscentrum i Umeå till en kostnad av högst 135 miljoner kronor i 2014 års prisläge (Fi2015/00193/SFO). Beslutet ersatte därmed ett tidigare beslut från den 18 november 2010 där FortV fått ett medgivande till denna investering men till en lägre kostnad. I anläggningen ska personal lära sig att använda utrustning för hantering av kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära stridsmedel (CBRN). Personalen ska kunna öva på att detektera vanligt förekommande ämnen som ingår i sprängmedels- och narkotikalaboratorium, att hitta kemiska och biologiska vapen m.m. Därutöver ska de på ett kontrollerat sätt kunna öva sanering av bl.a. sårad personal. När offerten förnyades pekade Försvarets materielverk (FMV) på problem med att realisera den förslagna säkerhetslösningen och att det därför saknades förutsättningar för att driftsätta anläggningen. FMV har påbörjat en förnyad analys tillsammans med FortV och Försvarmakten. Försvarmakten uppger (dnr FM2019-5780:1) att FortV och FMV för närvarande kontrollerar och uppdaterar handlingar i ärendet och att den främsta anledningen till att anläggningen inte är byggd i dag är att FortV inte har haft någon projektledare med rätt kompetens för detta unika och svåra projekt. Därefter kommer en entreprenör att upphandlas, vilket inklusive överklagandetid bedöms ta totalt fem månader. Byggtiden är 28 månader, och beräknat tillträdesdatum är därför den 1 juni 2022.

### **Utskottets ställningstagande**

Försvarsutskottet konstaterar som vid tidigare beredningstillfällen att det är riksdagen som beslutar om huvuddelen av Försvarmaktens grundorganisation. Med riksdagens beslut som grund reglerar regeringen Försvarmaktens organisation i myndighetens instruktion. Inom ramen för riksdagens och regeringens beslut om grundorganisation är det Försvarmaktens ansvar att bestämma verksamhetens utformning. Inom dessa ramar ligger planeringen av en inomhusträningsanläggning för Totalförsvarets skyddscentrum i Umeå. Utskottet lägger stor vikt vid möjligheterna att kunna öva hanteringen av CBRN-stridsmedel och förutsätter att driftsättning sker när nödvändiga säkerhetslösningar finns för denna unika och svåra verksamhet.

Försvarsberedningen har på regeringens uppdrag påbörjat arbetet med att ta fram underlag som vägledning för en ny inriktning av försvaret för perioden efter 2021. I enlighet med utskottets tidigare ställningstaganden anser utskottet att det inte finns skäl att föregå Försvarsberedningens arbete genom att ompröva enskilda delar av den försvarmaktsorganisation som riksdagen har fattat beslut om. Mot bakgrund av detta avstyrker utskottet samtliga motionsyrkanden.

## Gotland

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår två motionsyrkanden om Gotland.  
Jämför reservation 4 (L).

### Motionerna

I motion 2018/19:2032 av Allan Widman m.fl. (L) understryks att Gotland är vår mest strategiska landsända. Motiven för Sverige att försvara Gotland är därför flera, och Gotland är minst lika viktigt för en potentiell angripare som vill göra anspråk på Östersjön. I motionen välkomnas därför att Gotlands regemente växer upp kring de stridsvagnar som man beslutade att föra dit 2009. Regementet behöver nu stärkas ytterligare och tillföras resurser och krigsmateriel för att kunna freda ön. Ön är också sårbar ur försörjningssynpunkt. Motionärerna föreslår därför att det skyndsamt bör utredas hur Gotlands förutsättningar att klara kris och yttre påtryckningar kan förbättras, t.ex. vilka finansiella, personella och materiella resurser som krävs för att Gotlands regemente ska kunna försvara Gotland vid ett väpnat angrepp.

Hanna Westerén (S) anför i motion 2018/19:1995 att Visby hamn i dag är den enda hamn som kan användas för färjetrafiken till och från Gotland. En fartygsolycka eller ett oljeutsläpp skulle få stora konsekvenser för Gotlands tillgänglighet. Tillgång till en gotländsk reservhamn är också en fråga av vikt för ett fungerande svenskt totalförvar. Motionären föreslår därför att man i infrastrukturplaneringen bör studera förutsättningarna för att säkra Gotlands grundläggande försörjning genom en reservhamn.

### Bakgrund och tidigare behandling

I det försvarspolitiska inriktningsbeslutet framhöll utskottet Sveriges strategiska intresse av att ha militär närvaro på Gotland och ansåg att den planerade utökningen av svensk militär närvaro på Gotland svarade mot den nuvarande utvecklingen i Östersjöområdet (bet. 2014/15:F6U11). I januari 2017 beslutade statsrådet Peter Hultqvist om nya anvisningar för Försvarsberedningens fortsatta arbete som grunden för ett nytt försvarspolitiskt inriktningsbeslut. Då framhölls bl.a. att beredningen särskilt bör belysa krigsorganisationen i Försvarsmakten och analysera behovet av försvarsförmåga på Gotland.

I Försvarsberedningens delrapport Motståndskraft beskrivs överenskommelsen från den 16 augusti 2017 mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Moderaterna och Centerpartiet om att tillföra 2,7 miljarder kronor per år till totalförsvaret t.o.m. 2020 och att avsätta resurser för att bl.a. genomföra ett projekt om samverkan och organisation inom totalförsvaret i Gotlands län 2018–2020. Försvarsberedningen betonar i sin rapport att

projektet utgör en viktig del i att skapa reella totalförsvarsförmågor på ön. Beredningen understryker dessutom vikten av att det ur Gotlandsprojektet kan dras erfarenheter från utformningen av totalförsvaret i hela landet, samtidigt som Gotlands särskilda förutsättningar beaktas. Försvarsberedningen föreslog i sin rapport att en analys genomförs för att bl.a. fastställa kommunernas olika behov av resurser. Särskild hänsyn behöver enligt beredningen tas till Gotland, och särskilda krav ställs på det civila försvaret inte minst vad gäller försörjning och befolkningsskydd. I rapporten föreslogs vidare att landstingen bör utpeka minst ett befintligt sjukhus i varje civilområde eller militärregion som beredskapssjukhus. Beredningen framhöll särskilt vikten av beredskapssjukhus på Gotland och i norra Norrland mot bakgrund av de stora avstånden.

### Utskottets ställningstagande

I det försvarspolitiska inriktningsbeslutet betonade utskottet att det är strategiskt intressant för Sverige att ha militär närvaro på Gotland. Utskottet står fast vid den bedömningen och konstaterar att beredningen enligt sitt direktiv särskilt bör belysa krigsorganisationen i Försvarsmakten och dessutom har som uttalad uppgift att analysera behovet av försvarsförmåga på Gotland.

Utskottet välkomnar ambitionen att skapa reella totalförsvarsförmågor på Gotland och att Gotlands regemente etablerades den 1 januari 2018. Detta bidrar till en stärkt och breddad svensk försvarsförmåga. Utskottet bedömer att utvecklingen av verksamheten på Gotland ligger i linje med det innevarande försvarspolitiska inriktningsbeslutet. Dessutom ser inte utskottet skäl att föregripa Försvarsberedningens uppgift att ytterligare analysera behovet av försvarsförmåga på Gotland. Utskottet avstyrker därför de båda motionerna.

## Organisation, ledning och styrning

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om organisation, ledning och styrning inom försvarsområdet.

Jämför reservation 5 (M).

### Motionen

I motion 2018/19:2816 av Beatrice Ask m.fl. (M) framförs att den centrala statsförvaltningens organisation, styrning och uppföljning på försvarsområdet inte fungerar optimalt och bör ses över på alla nivåer. Bristande dialog, för stor detaljstyrning och bristande spårbarhet i beslut lyfts fram som problem. Motionärerna menar att det finns en förbättringspotential för bl.a.

Försvarsdepartementet och inom försvarsmyndigheterna. Man vill bl.a. tillsätta en utredning som ser över hur byråkrati och regelkrångel kan minska i Försvarsmakten och att undantag till vissa standarder och regler ska kunna göras om det finns nationella säkerhetsskäl eller handlar om en särskilt brådskande fråga, anskaffning eller förändring som behöver åtgärdas. Sverige bör vidare lära av hur andra länder skapar processer för styrning, genomförande och uppföljning av försvarsreformer, anför motionärerna (yrkande 13).

### **Bakgrund och tidigare beredning**

Statsrådet Peter Hultqvist beslutade i januari 2017 om nya anvisningar för Försvarsberedningens fortsatta arbete som grund för ett nytt försvarspolitiskt inriktningsbeslut. Försvarsberedningen kommer senast den 14 maj 2019 att lämna en slutrapport med en uppdaterad bedömning av den säkerhetspolitiska utvecklingen och dess konsekvenser för svensk försvars- och säkerhetspolitik samt utvecklingen av det militära försvaret för perioden 2021–2025. I försvarsberedningens delrapport Motståndskraft beskriver beredningen i fråga om organisation och ledning att de förslag som lämnas om ledningsförhållanden på central, regional och lokal nivå bör utredas vidare. Försvarsberedningen anser att en sådan utredning bl.a. bör analysera behovet av ett samordningsforum mellan myndigheter med viktigare uppgifter i totalförsvaret.

Regeringen beslutade i augusti 2018 om kommittédirektivet Ansvar, ledning och samordning inom civilt försvar (dir. 2018:79). En särskild utredare ska analysera och föreslå en struktur för ansvar, ledning och samordning inom civilt försvar på central, regional och lokal nivå. Strukturen ska även stärka samhällets förmåga att hantera fredstida kriser. Förslagen ska utgå från Försvarsberedningens rapport Motståndskraft, enligt direktivet, och uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2020.

Den 15 februari 2018 gav regeringen Statskontoret i uppdrag att analysera om de ekonomiska underlag som Försvarsmakten lämnar till regeringen är ändamålsenliga för budgetprocessen eller inte. Statskontoret skulle också föreslå hur förutsättningarna kan förbättras för en väl fungerande ledning, styrning och uppföljning inom Försvarsmakten (Fö2018/00223/MFI). I december 2018 presenterade Statskontoret rapporten När planeringen möter verkligheten – Försvarsmaktens interna ledning, styrning och uppföljning (2018:27). Statskontoret bedömde att de ekonomiska underlag som Försvarsmakten lämnar till regeringen inte har varit ändamålsenliga för regeringens ekonomiska styrning, planering och uppföljning. I rapporten framhålls vidare att riksdagens och regeringens styrning också har bidragit till problemen och bristerna både i de ekonomiska underlagen och i Försvarsmaktens ledning och styrning av verksamheten. Statskontoret bedömde att regeringen inte har hjälpt myndigheten att prioritera på en övergripande nivå och att regeringen även har begränsat Försvarsmaktens

möjligheter att fördela resurser och prioritera inom den egna organisationen. I rapporten framhålls att det finns brister i samspelet mellan Försvarsmakten och Försvarets materielverk som har bidragit till problemen i planeringen. Statskontoret anser att flera olika delar av systemet behöver förändras på ett sammanhållet sätt för att problemen och bristerna ska gå att lösa. Statskontoret föreslog därför att Försvarsmakten och regeringen vidtar åtgärder som syftar till att förbättra förutsättningarna för en väl fungerande ledning, styrning och uppföljning inom Försvarsmakten.

### **Utskottets ställningstagande**

I budgetbetänkandet för 2019 framhöll utskottet bl.a. vikten av att regeringen vidtar åtgärder för att styrningen och uppföljningen från riksdagens sida ska kunna bli mer effektiv. I betänkandet beskrev utskottet Riksrevisionens bedömning att särskilt påtagliga problem uppstått när ansvaret delades upp mellan en myndighet och regeringen eller Regeringskansliet eftersom varken regeringen eller Regeringskansliet omfattas av myndighetsförordningen eller förordningen om intern styrning och kontroll. Vid beredningen av budgeten för 2019 lade utskottet stor vikt vid att Försvarsmakten kommer till rätta med de problem som Ekonomistyrningsverket (ESV) har pekat på när det gäller myndighetens investeringsplaner. Utskottet framhöll bl.a. att det måste skapas stabila planeringsförutsättningar för försvarssektorn för att kunna ha en fungerande process och behålla trovärdigheten för såväl försvarsmyndigheterna som försvarspolitikerna.

Efter att ESV lämnade sin rapport till regeringen har även Statskontoret lämnat förslag på hur förutsättningarna kan förbättras för en väl fungerande ledning, styrning och uppföljning. Utskottet välkomnar det genomgripande förbättringsarbete som regeringen initierat inom området och utgår från att såväl regeringen som Försvarsmakten kommer att vidta nödvändiga åtgärder med anledning av de brister som framkommit. Utskottet anser att detta arbete bör ske kontinuerligt, och utskottet lägger stor vikt vid att följa regeringens ansträngningar inom området. I fråga om civilt försvar bedömer utskottet att det i nuläget vore olyckligt att förgripa den pågående utredningen i fråga om ansvar, ledning och samordning. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionen.

## Försvarsmaktens klimat- och miljöpåverkan

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om Försvarsmaktens klimat- och miljöpåverkan.

Jämför reservation 6 (V).

### Motionen

I motion 2018/19:1761 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) anför motionärerna att regeringen bör ge Försvarsmakten nya instruktioner i regleringsbrevet som går i linje med klimatlagen och det klimatpolitiska ramverket (yrkande 2). Motionärerna anser även att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att klargöra effekterna av Försvarsmaktens övningar för andra näringar (yrkande 7). Vidare anføres att regeringen bör uppdra åt Försvarsmakten att ta fram en handlingsplan för att minska den förorening av Vättern som orsakats av militära övningar (yrkande 4). När det gäller Vättern anser motionärerna dessutom att regeringen bör se till att Vätterns botten saneras (yrkande 6).

### Bakgrund och tidigare behandling

Inriktningen för den svenska klimatpolitiken bygger sedan juni 2017 på ett svenskt klimatpolitiskt ramverk som består av en klimatlag, nya klimatmål och ett klimatpolitiskt råd. Av regeringsförklaringen den 21 januari 2019 framgår att klimatomställningen ska genomsyra politiken och att det klimatpolitiska ramverket ligger fast. Vidare ska all relevant lagstiftning ses över och klimatmålen nås. Dessutom ska en kraftfull grön skatteväxling genomföras, skatter höjas på miljöförstörande verksamhet och skatter sänkas på arbete och företagande. Enligt januariavtalet ska Sverige gå före på klimat- och miljöområdet och bli världens första fossilfria välfärdsland. I artikel 191.2 i EUF-fördraget (fördraget om Europeiska unionens funktionssätt) föreskrivs att unionens politik ska bygga på principen att förorenaren bör betala, och på denna grund föreskrivs i EU:s utsläppshandelssystem (EU ETS) en övergång mot full auktionering. Principen att förorenaren ska betala framgår även av 2 kap. 3 § miljöbalken (1998:808):

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte ska vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. Dessa försiktighetsmått ska vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Klimatlagen (2017:720) trädde i kraft den 1 januari 2018. Den första klimatredovisningen redovisades som en bilaga till årets budgetproposition

(prop. 2018/19:1 utg.omr. 20). Syftet med klimatredovisningen är att integrera alla politikområden. Enligt propositionen medför det klimatpolitiska ramverket starkare krav på andra politikområden att förhålla sig till klimatmålen.

Enligt statsrådet Isabella Lövins svar på skriftlig fråga 2017/18:1618 av Jens Holm (V) den 4 september 2018 arbetar regeringen aktivt med att integrera klimat och miljö i de politikområden och utgiftsområden där drivkrafterna och lösningarna till miljöproblemen finns. Regeringskansliets interna processer och styrningen av myndigheter ska fortsätta utvecklas för ett mer integrerat miljö- och klimatarbete i hela regeringens politik.

Bland annat har 26 utvalda myndigheter instruktionsenliga uppdrag att verka för att miljömålen ska nås, och såväl Försvarmakten som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ingår i gruppen myndigheter med ansvar i miljömålssystemet. I arbetet ingår klimatmålen och etappmålen till 2030.

Av januariavtalet framgår dessutom att regeringen åtagit sig att tillsätta en utredning under 2019 där all relevant lagstiftning ses över så att det klimatpolitiska ramverket får genomslag.

Miljöbalkens bestämmelser gäller för Försvarmakten. Miljöbalken innehåller bl.a. allmänna hänsynsregler (2 kap.) och grundläggande bestämmelser om hushållningen med mark- och vattenområden (3 kap.). I 3 kap. regleras frågor om riksintressen. Utgångspunkten är att mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov.

Mark- och vattenområden som har betydelse för totalförsvaret ska enligt 3 kap. 9 § så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan motverka totalförsvarets intressen. Enligt samma bestämmelse ska områden som är av riksintresse på grund av att de behövs för totalförsvarets anläggningar skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna.

I 3 kap. 10 § anges att om ett område är av riksintresse för flera oförenliga ändamål ska företräde ges åt ändamål som på det lämpligaste sättet främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. Om området behövs för en totalförsvarsanläggning ska försvarsintresset ges företräde. Bestämmelserna om riksintresse gäller också vid byggslovsprövning enligt plan- och bygglagen (2010:900). Dock får regeringen enligt 5 kap. 1 § miljöbalken, meddela föreskrifter för totalförsvaret som avviker från miljöbalken i den utsträckning det på grund av rådande särskilda förhållanden är nödvändigt för att stärka försvarsberedskapen. Detta gäller dock inte inom sådant ämnesområde för vilket föreskrifter måste meddelas i lag.

Enligt förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden ska de myndigheter som anges i 2 § förordningen – bl.a. Försvarmakten – efter samråd med bl.a. Boverket lämna uppgift i skriftlig form till länsstyrelserna om områden som myndigheterna bedömer vara av riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken.

När det gäller miljöarbetet har riksdagen beslutat om miljökvalitetsmål (bet. 1998/99: MJU6 Miljöpolitiken). Det finns 16 miljökvalitetsmål som utvecklas kontinuerligt. Till dessa mål är generationsmål och etappmål knutna. I samband med införandet av miljökvalitetsmål beslutade regeringen att Försvarsmakten ska ha ett särskilt sektorsansvar för ekologisk hållbarhet. Detta sektorsansvar har därefter formaliserats till ett gemensamt försvarsmiljösamarbete. Försvarssektorn omfattar i detta sammanhang Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Fortifikationsverket, Totalförsvarets forskningsinstitut, Förvarshögskolan och Försvarets radioanstalt. Regeringen har i Försvarsmaktens instruktion – förordning (2007:1266) med instruktion för Försvarsmakten – uppdragit åt myndigheten att ta miljöhänsyn i sin verksamhet i fredstid. Inom ramen för miljöarbetet ska Försvarsmakten bidra till att det generationsmål för miljöarbetet och de miljökvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås samt vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling.

När det gäller föroreningsskador som har orsakats av tidigare militär verksamhet ska Försvarsmakten – utöver de skyldigheter som följer av miljöbalken, och i den utsträckning myndighetens resurser medger det – avhjälpa dem i enlighet med Försvarsmaktens inventering (förordning (2007:1266) med instruktion för Försvarsmakten).

I fråga om miljökonsekvensbeskrivningar kan sägas att Försvarsmaktens flottiljflygplatser och övnings- och skjutfält omfattas av tillståndsplikt enligt miljöbalken och förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. (Tillståndsprövningen sker i första instans av miljöprövningsdelegationen, vilket är en självständig del av länsstyrelsen och finns vid tolv länsstyrelser). En ansökan om miljötillstånd ska alltid innehålla en miljökonsekvensbeskrivning som redovisar den sökta verksamhetens direkta och indirekta påverkan på miljö och människors hälsa. Det finns inget undantag för Försvarsmakten. Miljötillstånden innebär en rätt att bedriva verksamhet inom givna ramar med vissa förpliktelser och villkor. Till exempel regleras hur många och vid vilken tidpunkt skjutningar får göras vid ett skjutfält. En övningsledare måste inför varje enskild övning göra miljöriskbedömningar av alla olika övningsmoment. Försvarsmaktens egen miljöhandbok reviderades 2016. Den utgör ett stöd för ett systematiskt arbetssätt inom miljöområdet.

Avslutningsvis ska Försvarsmakten och Försvarets materielverk i sina respektive verksamheter säkerställa att materielsystem anskaffas genom hållbar upphandling, vilket innebär att myndigheterna tillgodoser sitt behov av varor och tjänster på ett sätt som säkerställer en god affär sett till hela livscykeln. Särskild hänsyn inom miljöområdet ska tas till resursanvändning, klimatanpassning, energieffektivisering, förekomst av kemiska ämnen samt återvinningsbarhet med beaktande av regeringsbeslut. Dessutom ska särskild hänsyn, om det behövs, tas inom området sociala krav, dvs. till arbetsrättsliga villkor vid produktion av varor och tjänster både inom och utom Sveriges gränser.



## Utskottets ställningstagande

Utskottet har i tidigare betänkanden understrukit vikten av att Försvarsmakten ges goda förutsättningar att öva. Utskottet vidhåller denna uppfattning. Utskottet kan konstatera att såväl Försvarsmakten som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har i uppdrag att verka för att miljömålen nås. I det arbetet ingår klimatmålen och etappmålen till 2030. När det gäller miljökvalitetsmålen har regeringen även gett Försvarsmakten ett särskilt sektorsansvar för ekologisk hållbarhet. Redan dagens beslutsprocess förutsätter att riksintressen för flera oförenliga ändamål prövas och ställer krav på att Försvarsmaktens ansökningar om miljötillstånd alltid innehåller miljökonsekvensbeskrivningar.

Med hänvisning till detta anser utskottet inte att riksdagen behöver vidta några åtgärder med anledning av motionsyrkandena.

## Övnings- och skjutfält

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om övnings- och skjutfält.

Jämför reservation 7 (M), 8 (SD) och 9 (V).

## Motionerna

Roger Richtoff (SD) framhåller i motion 2018/19:2319 att byråkratiska begränsningar är ett problem för Försvarsmakten i en situation där skjutfälten behövs för att återuppbbygga svensk försvarsförmåga. Motionären beskriver att miljöprovningen av skjutillstånd för Försvarsmakten vid skjutfält kan dra ut på tiden och uppgå till ett och ett halvt år i vissa fall. Situationen med utdragna miljöprovningsprocesser behöver åtgärdas enligt motionären.

David Josefsson (M) anför i motion 2018/19:1277 att lagstiftningen behöver ses över så att Försvarsmakten får snabbare besked i tillståndsfrågor för övningsfält (yrkande 1). Motionären anför även att lagstiftningen behöver ses över så att Försvarsmakten interimistiskt kan få rätt att öva i väntan på tillståndsgivning (yrkande 2).

I motion 2018/19:1761 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) anføres att regeringen bör utreda möjligheterna till ett totalstopp för Försvarsmaktens övningar i och runt Vättern eftersom det finns planer på att sjön i framtiden ska försörja ytterligare ett stort område med dricksvatten. Motionärerna vill värna en så viktig dricksvattentäkt som Vättern och anser att det är av stor vikt att föroreningen som orsakas av militära övningar upphör (yrkande 5).

I motion 2018/19:2310 av Emma Hult m.fl. (MP) anför motionärerna att det i praktiken inte finns ett tillräckligt skydd för dricksvatten i Sverige, trots att rent vatten är vår viktigaste resurs. Motionärerna menar att det inte heller

finns tillräckliga vattenskyddsområden kring dricksvattentäkter. Utöver den omfattande befintliga övningsverksamhet som Försvarsmakten har tillstånd att bedriva i, över och vid Vättern så har man ansökt om att öka det totala antalet flygrörelser kraftigt. Att ytterligare öka mängden skadliga ämnen från ammunition och motmedel i Vättern går emot miljömålen. Därför anser motionärerna att det är angeläget att utreda förutsättningarna för att flytta Försvarsmaktens övningsverksamhet bort från sjön (yrkande 2).

### **Bakgrund och tidigare behandling**

I Försvarsutskottets betänkande 2016/17:FöU6 underströk utskottet vikten av att Försvarsmakten får goda förutsättningar att öva. Utskottet konstaterade att regeringen minskat antalet inneliggande överklagandeärenden något i fråga om tillstånd för verksamhet på övnings- och skjutfält. Utskottet framhöll vikten av att överklagandeärenden handläggs både snabbt och effektivt utan att rättssäkerheten eftersätts. Utskottet beskrev Försvarsmaktens tillgång till skjutfält och övningsområden som avgörande för krigsdugligheten i Försvarsmaktsorganisation 2016, och utdragna miljöprövningsprocesser bedömdes riskera att försämra möjligheterna till kvalificerade övningar. I synnerhet vid geografiskt utsatta platser bedömde utskottet att dröjsmål medförde en risk för Försvarsmaktens verksamhet. Utskottet underströk det angelägna i att regeringen verkar för att säkra Försvarsmaktens tillgång till skjutfält och övningsområden. När det gällde möjligheter att utöka försvarsverksamheten och att säkerställa tillgång till skjutfält och övningsområden vid ett försämrat säkerhetsläge konstaterade utskottet redan då att det finns en möjlighet till undantag som medger avvikelser från miljöbalkens bestämmelser. Utskottet utgick från att bemyndigandet kunde utnyttjas vid beslut om att höja krigsdugligheten i enlighet med vad som följer av 2015 års försvarspolitiska inriktningsbeslut och att bemyndigandet kommer att användas av regeringen i den utsträckning det på grund av rådande särskilda förhållanden bedöms nödvändigt för att stärka försvarsberedskapen. Utskottet lade stor vikt vid att regeringen skulle vidta nödvändiga åtgärder för att bidra till att långsiktigt höja krigsdugligheten och till att stärka försvarsberedskapen.

Riksdagen gav i samband med beredningen av betänkandet regeringen till känna att den borde se över såväl hur Försvarsmaktens behov av övnings- och skjutfält kan tillgodoses i nuläget som möjligheterna att öka intensiteten i verksamheten på skjutfält och i övningsområden vid ett försämrat säkerhetsläge (bet. 2016/17:FöU6). I budgetpropositionen för 2018 framhöll regeringen att tillgång till övnings- och skjutfält är av central betydelse för att Försvarsmakten ska kunna utbilda och öva sina krigsförband för att öka deras krigsduglighet. Regeringen underströk att sådan verksamhet ska prövas i enlighet med miljöbalkens bestämmelser. Regeringen konstaterade att Försvarsmakten såväl i dag som i framtiden måste ha tillgång till övnings- och skjutfält av skilda naturtyper och terrängförhållanden. Fälten måste vara placerade i olika delar av landet så att förbanden kan utbildas och övas i olika

klimatförhållanden och övningar kan genomföras över hela det operativa djupet. Det innebär att övnings- och skjutfält i vissa fall har behållits även om det inte längre finns något militärt förband i fältets omedelbara närhet. Regeringen ansåg inte att några åtgärder behöver vidtas med anledning av tillkännagivandet.

Riksdagen har vidare tillkännagett att beslutsprocesserna för miljöprovningen av övnings- och skjutfält behöver ses över i syfte att förkorta handläggningstiderna så att Försvarsmaktens möjligheter till övning inte allvarligt försvåras (2015/16:FöU3, s. 10). Av regeringens skrivelse 2017/18:75 framkommer att regelverket för miljöprovning har reformerats vid flera tillfällen de senaste åren i syfte att förenkla och förkorta provningen. Utgångspunkten för Miljö- och energidepartementets handläggning av överklagandeärenden anges vara att den ska ske snabbt, effektivt och utan att rättssäkerheten eftersätts, vilket bl.a. innebär att åldersprincipen är den grundläggande utgångspunkten för departementets handläggning, dvs. det äldsta ärendet har högst prioritet. Vid miljöprovningen av Försvarsmaktens övnings- och skjutfält ställs viktiga samhällsintressen mot varandra, vilket kräver en ingående provning ur både rättslig och politisk synpunkt enligt regeringen. Regeringen har efter riksdagens tillkännagivande den 17 december 2015 genom slutliga beslut avgjort sju ärenden under 2015, fyra ärenden under 2016 och två ärenden under 2017 där Försvarsmakten ansökt om tillstånd för övnings- och skjutfält enligt miljöbalken. Enligt skrivelsen handlägger Regeringskansliet ytterligare fyra ärenden som avser övnings- och skjutfält och som omfattas av riksdagens tillkännagivande. Av dessa inkom ett under 2012, ett under 2013, ett under 2014 och ett under 2015. Handläggningen av ärendena hade hög prioritet enligt regeringen som inte ansåg att punkten var slutbehandlad.

### **Utskottets ställningstagande**

Utskottet lägger stor vikt vid att miljöprovnings- och överklagandeärenden ska handläggas både snabbt och effektivt utan att rättssäkerheten eftersätts. Försvarsmaktens tillgång till skjutfält och övningsområden är avgörande för krigsdugligheten i krigsförbanden, och utdragna miljöprovningsprocesser riskerar att försämra Försvarsmaktens möjlighet till kvalificerade övningar. I synnerhet vid geografiskt utsatta platser bedömer utskottet att dröjsmålen medför en risk för Försvarsmaktens verksamhet.

Utskottet vidhåller uppfattningen att det är av stor vikt att Försvarsmakten ges goda förutsättningar att öva, och som konstaterats förutsätter redan dagens beslutsprocess att riksintressen för flera oförenliga ändamål prövas. Utskottet finner därför inte skäl att tillstyrka motionsyrkandena om övnings- och skjutfält.

## Gruppstation för vindkraft i Hanöbukten

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en gruppstation för vindkraft i Hanöbukten.

Jämför reservation 10 (V).

### Motionen

I motion 2018/19:1761 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) anför motionärerna att regeringen bör uppdra åt Försvarsmakten att återkomma med ett förslag på hur övningsverksamheten kan organiseras utan att utgöra ett hinder för byggandet av Blekinge Offshore och utan att drabbas negativt på lång sikt (yrkande 3).

### Bakgrund och tidigare behandling

Blekinge Offshore AB har ansökt om tillstånd till Mark- och miljödomstolen i Växjö om att få uppföra och driva en havsbaserad gruppstation för vindkraft om 200 kvadratkilometer. Ärendet överlämnades med ett yttrande till regeringen för prövning. Regeringen avlog ansökan om tillstånd enligt miljöbalken den 20 december 2016. Regeringen bedömde att både bolagets första- och andrahandsyrkande påtagligt skulle motverka totalförsvarets intressen i området och påtagligt försvåra utnyttjandet av totalförsvarets anläggningar i och kring Hanöbukten. I beslutet framgår att det sammantaget föreligger hinder mot verksamheten enligt 3 kap. miljöbalken (s. 18 dnr M2013/00540Me).

Enligt 3 kap. 9 § miljöbalken ska mark- och vattenområden som har betydelse för totalförsvaret så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan motverka totalförsvarets intressen och påtagligt försvårar utnyttjandet av anläggningarna. I 10 § anges vidare att om ett område är av riksintresse för flera oförenliga ändamål ska företräde ges åt det eller de ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. Om totalförsvaret behöver området eller en del av det för en anläggning ska försvarsintresset ges företräde. Försvarsmakten kan också beröras av enskilda exploatörers etablering av vindkraftverk. Större vindkraftsanläggningar miljöprövas av miljöprövningsdelegationerna i enlighet med miljöbalken. Mindre etableringar bygglovsprövas av kommunen. I bygglovs- eller miljöprövningen av etablering av vindkraftverk ska alla berörda, däribland Försvarsmakten, ges tillfälle att yttra sig. Försvarsmakten ska i prövningen lämna det yttrande som behövs för att hänsyn ska tas till det riksintresse myndigheten har att bevaka, riksintresset för totalförsvaret. Prövningsmyndigheten väger samman omständigheterna i ärendet och fattar beslut.

Försvarsmakten ska årligen redovisa sin medverkan i beredningen av ärenden som rör vind- och vågkraft samt de åtgärder myndigheten vidtagit för att bidra till att nå den nationella planeringsramen för vindkraft.

### Utskottets ställningstagande

Regeringen avslog ansökan från Blekinge Offshore AB den 20 december 2016. Utskottet anser inte att det vore lämpligt att Försvarsmakten får i uppdrag att lämna ett förslag på hur övningsverksamheten kan organiseras för att anpassa den till en bolagsverksamhet som regeringen inte lämnat tillstånd till och som regeringen bedömt att det föreligger hinder mot enligt miljöbalken. Motionsyrkandet avstyrks.

## Stöd till polisen

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om utökade uppdrag till Försvarsmakten att lämna stöd till polisen.

Jämför reservation 11 (SD) och 12 (KD).

### Motionerna

I motion 2018/19:1381 av Björn Söder m.fl. (SD) anför motionärerna att Försvarsmakten och ordningsmakten bör ges i uppdrag att genomföra det som krävs i form av samövning och samordning för att Försvarsmakten ska kunna leverera ett snabbt och effektivt stöd till ordningsmakten vid ett storskaligt terrorangrepp (yrkande 12). I motionen anføres även att samtliga lagar om Försvarsmaktens stöd till ordningsmakten bör ändras så att Försvarsmakten ges laga stöd att assistera polisen i upprätthållandet av lag och ordning vid extraordinära situationer (yrkande 13).

I motion 2018/19:2454 av Andreas Carlson m.fl. (KD) framhålls vikten av ett tätare samarbete mellan försvar och polis i extrema situationer. Motionärerna anser att vi måste vara förberedda på att det värsta kan inträffa. I dag är den nationella insatsstyrkan och det nationella insatskonceptet inte dimensionerat för att möta simultant genomförda attentat på olika platser. En viktig aspekt i detta är att polis och militär vid extrema situationer kan ha ett gott samarbete. I dag har polisen möjlighet att ta hjälp av försvaret för att bevaka skyddsobjekt, men den möjligheten bör enligt motionärerna utökas till att även gälla annat än skyddsobjekt under särskilda omständigheter (yrkande 3).

## Bakgrund och tidigare behandling

Försvarsmakten har länge gett stöd till samhället i övrigt, bl.a. i olika krissituationer. Generella bestämmelser om Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet finns i förordningen (2002:375) om Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet. Inom ramen för förordningen får Försvarsmakten lämna stöd till bl.a. Polismyndigheten och Säkerhetspolisen. I Sverige har det länge betraktats som en allmän grundsats för militär medverkan vid polisiär verksamhet att väpnade trupper inte får sättas in mot den egna befolkningen eller andra civila. Denna grundsats framgår av 7 § i förordningen. Enligt den bestämmelsen får Försvarsmaktens personal inte användas i situationer där det finns risk för att den kan komma att bruka tvång eller våld mot enskilda när stöd lämnas.

Efter terrorattackerna i USA den 11 september 2001 inleddes ett utredningsarbete om myndigheternas och de övriga offentliga organens beredskap när det gäller omfattande terrorattentat och andra liknande extraordinära händelser i Sverige. Det utreddes även om polisen skulle få utökade möjligheter att begära stöd från Försvarsmakten när det gäller att förhindra och ingripa mot terrorattacker och andra sådana omfattande angrepp på samhället. Utredningsarbetet resulterade i lagen (2006:343) om Försvarsmaktens stöd till polisen vid terrorismbekämpning. Enligt denna lag finns det en möjlighet för polisen att begära stöd från Försvarsmakten även med uppgifter som kan innebära användning av våld och tvång mot enskilda. En sådan begäran om stöd ska beslutas av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen. Stödet ska gälla att förhindra eller på annat sätt ingripa mot en handling som kan utgöra brott enligt lagen (2003:148) om straff för terroristbrott. I förarbetena till lagen (prop. 2005/06:111 s. 19 f.) anför regeringen att det finns former av terrorattentat som polisen inte kan hantera på egen hand, främst vid händelser som utspelar sig i luftrummet eller till sjöss. Ett annat exempel på när polisens resurser inte räcker till kan enligt propositionen vara om flera terrorattentat inträffar samtidigt på olika håll i landet. Regeringen framhåller i propositionen att det inte kan komma i fråga att Försvarsmakten lämnar stöd till polisen som kan innebära användning av våld eller tvång i samband med sådan brottslighet som polisen återkommande har att hantera, t.ex. ordningsstörningar vid demonstrationer, gängbrottslighet eller fotbollshuliganism (s. 29).

Vidare finns i skyddslagen (2010:305) bestämmelser om vissa åtgärder till förstärkt skydd för byggnader, andra anläggningar, områden och andra objekt mot sabotage, terroristbrott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott, spioneri samt röjande i andra fall av hemliga uppgifter som rör totalförsvaret och grovt rån (1 §). Av 9 § framgår att polismän, militär personal eller annan särskilt utsedd personal får anlitas för bevakning av ett skyddsobjekt.

Försvarsmakten ska också, under vissa förutsättningar, kunna lämna stöd till civil verksamhet. Detta stöd regleras bl.a. i lagen (2003:778) och förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor, förordningen (2002:375) om Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet, lagen (2006:343) och förordningen

(2006:344) om Försvarsmaktens stöd till polisen vid terrorismbekämpning samt i förordningen (2017:113) om Försvarsmaktens stöd till polisen med helikoptertransporter. Regeringskansliet bereder inget särskilt uppdrag till Försvarsmakten att lämna stöd utöver vad som följer av ovan redovisade lagar och förordningar.

Ett par motioner om Försvarsmaktens stöd till polisen har tidigare behandlats av justitieutskottet (bet. 2016/17:JuU18 och bet. 2017/18:JuU13). Justitieutskottet anförde då att det är viktigt att polisen i olika situationer kan samverka med andra myndigheter och på annat sätt få avlastning och hjälp i olika situationer. Justitieutskottet ansåg dock att de bestämmelser som finns i bl.a. förordningarna om Försvarsmaktens stöd till polisen var ändamålsenligt utformade. Justitieutskottet var inte berett att ställa sig bakom en översyn av lagar och föreskrifter inom området och avstyrkte motionsyrkandena.

### Utskottets ställningstagande

Utskottet delar justitieutskottets tidigare bedömning att det är viktigt att polisen i olika situationer kan samverka med andra myndigheter och på annat sätt få avlastning och hjälp i olika situationer. I likhet med justitieutskottet anser utskottet att de bestämmelser som bl.a. finns i de olika förordningarna om Försvarsmaktens stöd till polisen är ändamålsenligt utformade. Utskottet ställer sig därför inte bakom förslaget om en översyn av lagar och föreskrifter inom området och avstyrker samtliga motionsyrkanden.

## Hemvärnet

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår två motionsyrkanden om hemvärnet.

Jämför reservation 13 (M, C, L).

### Motionerna

I motion 2018/19:2816 av Beatrice Ask m.fl. (M) framhåller motionärerna att hemvärnet står för drygt 40 procent av Försvarsmaktens personella resurser och har de senaste åren genomgått en positiv utveckling mot en vassare organisation. Motionärerna anser att hemvärnet är en mycket kostnadseffektiv del av Försvarsmakten som skapar en värdefull folkförankring. Förbanden är mer välövade, och modern utrustning har tillförts hemvärnet. I takt med att säkerhetsläget har försämrats i Sveriges närområde har också försvaret av det egna territoriet blivit allt viktigare. För detta är hemvärnet en central aktör. Motionärerna anser att det finns stor potential att ytterligare stärka hemvärnet och på så sätt även stärka försvaret av Sverige. De föreslår därför att hemvärnet ska vara en egen försvarsgren och att målet på sikt ska vara att hemvärnet

uppgår till 30 000 personer (yrkande 8). Det är även något som framhålls i motion 2018/19:2817 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 6.

I motion 2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) framhåller motionärerna att hemvärnet, som i dag omfattar ca 21 000 personer, är en betydelsefull resurs för både Försvarmakten och de civila myndigheterna i samband med en kris. Motionären vill öka hemvärnets numerär till 30 000 personer och anser att hemvärnet bör bli en egen försvarsgren och att hemvärnet bör få bättre materiel (yrkande 14).

### **Bakgrund och tidigare behandling**

I och med det försvarspolitiska inriktningsbeslutet 2015 beslutade riksdagen om inriktningen för krigsförbanden i Försvarmaktsorganisation 2016 och att organisationen bl.a. ska bestå av 40 hemvärnsbataljoner (prop. 2014/15:109, bet. 2014/15:F6U11, rskr. 2014/15:251). I inriktningspropositionen beskrev regeringen att utvecklingen i närområdet går i negativ riktning, och mot denna bakgrund lyfte man fram ett antal förslag som Försvarsberedningen lämnat. Bland dessa fanns bl.a. förslaget om mer kvalificerade hemvärnsförband. I propositionen anfördes att hemvärnsförbandens lokala förankring och rekrytering är viktig för försvarets folkförankring och att hemvärnet med de nationella skyddsstyrkorna utgör en stor och viktig del av arméstridskrafterna. Förbanden har hög tillgänglighet, stor numerär och stor geografisk spridning. Regeringen tillskrev därför förbanden en central betydelse för försvaret av det svenska territoriet, inklusive skyddet av flyg- och marinstridskrafternas basområden samt kritisk infrastruktur och viktigare skyddsobjekt. När det gällde hemvärnets beredskaps- och tillgänglighetskrav bedömde regeringen att hemvärnsförbanden skulle kunna verka med huvuddelen inom ett dygn samt med mindre delar inom några timmar. Regeringen framhöll att hemvärnet även i fredstid snabbt skulle kunna lösa ålagda uppgifter inklusive stöd till samhället vid kris. Därmed skulle hemvärnsförbanden med delar kunna vara tillgängliga även utan särskilt beslut om aktivering, t.ex. för vissa bevakningsuppgifter eller stöd till samhället. Vidare framhölls att hemvärnsgruppen på Gotland skulle utökas personellt för att bl.a. medge en högre övningsförmåga på ön och att hemvärnsförbanden skulle få en utökad förmåga genom att fyra granatkastarplutoner och bataljonsledningsförmåga tillförs.

I betänkande 2016/17:F6U6 anförde försvarsutskottet att hemvärnsförbandens lokala förankring och rekrytering är av stor betydelse för försvarets folkförankring. Utskottet ansåg att hemvärnet med de nationella skyddsstyrkorna inte bara utgjorde en stor och viktig del av arméstridskrafterna utan med sin höga tillgänglighet, sin numerär och sin geografiska spridning även hade en central betydelse och bidrog på ett värdefullt sätt till vissa bevakningsuppgifter och stöd till samhället. Mot denna bakgrund ansåg utskottet att det var naturligt att det försvarspolitiska inriktningsbeslutet framhöll att utvecklingen bör gå mot mer kvalificerade hemvärnsförband. Regeringen hade redovisat för riksdagen att hemvärns-



förbanden utvecklats i enlighet med riksdagens och regeringens beslut. Utskottet lade stor vikt vid att hemvärdnet skulle fortsätta att utvecklas till alltmer kvalificerade förband, och bedömde att det just då inte fanns skäl att vidta ytterligare åtgärder.

I budgetpropositionen för 2019 bedömer regeringen att hemvärnsförbanden har dels löst sina nationella beredskapsuppgifter, t.ex. under övningen Aurora, dels lämnat ett omfattande stöd till det övriga samhället. Under Aurora övades ca 7 000 hemvärnssoldater, och ett antal av dessa löste skarpa bevakningsuppgifter. Under 2017 bestod hemvärnsförbanden av 21 695 personer, jämfört med 21 687 under 2016 (under båda åren var fördelningen 87 procent män och 13 procent kvinnor). Enligt resultatredovisningen i budgetpropositionen har samtliga 40 hemvärnsbataljoner genomfört både krigsförbandsövningar och ytterligare 86 övningar i syfte att öva särskilda moment.

### **Utskottets ställningstagande**

Utskottet vill alltjämt framhålla att hemvärdnet med sin höga tillgänglighet, sin numerär och sin geografiska spridning har en central betydelse och bidrar på ett värdefullt sätt till det svenska totalförsvaret. Hemvärdnet utgör en stor och viktig del av arméstridskrafterna. Hemvärnsförbandens lokala förankring och rekrytering bidrar dessutom till folkförankringen. Mot denna bakgrund har utskottet vid upprepade tillfällen bedömt det som naturligt att det försvarspolitiska inriktningsbeslutet framhåller att utvecklingen bör gå mot mer kvalificerade hemvärnsförband.

Regeringen har redovisat för riksdagen att hemvärnsförbanden utvecklats i enlighet med riksdagens beslut för den innevarande försvarsinriktningsperioden. Utskottet ser positivt på resultaten av hemvärnsförbandens verksamhet under 2018 då de både löst sina nationella beredskapsuppgifter, gett ett omfattande stöd till det övriga samhället och stärkt sin förmåga genom omfattande övningsverksamhet. Utskottet bedömer att hemvärdnet kommer att fortsätta att utvecklas till alltmer kvalificerade förband även under den kommande försvarsinriktningsperioden men ser i nuläget inte skäl att vidta ytterligare åtgärder eller att föregripa det kommande försvarspolitiska inriktningsbeslutet. Utskottet avstyrker därför samtliga motioner om hemvärdnet.

## Prio

**Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en översyn av Prio-systemet.

Jämför reservation 14 (SD).

**Motionen**

I motion 2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) anförs i yrkande 13 att en oberoende översyn av Priosystemet skulle kunna lyfta fram vad som måste förbättras. Prio har kritiserats för att vara både tungrott och långsamt. Om det är lämpligt att ersätta Prio med ett nytt system bör åtgärder vidtas snarast enligt motionärerna eftersom rapportering och statistik möjliggör styrning och ledningsbeslut. Samtidigt anser motionärerna att det är viktigt att administrativ rapportering inte blir alltför tidskrävande.

**Bakgrund och tidigare behandling**

När det gäller generella frågor om it-system inom den svenska statsförvaltningen har detta behandlats i Riksrevisionens rapport It inom statsförvaltningen (RiR 2011:4). Riksrevisionens iakttagelser i rapporten pekade bl.a. på att flera myndigheter har en decentraliserad och fragmenterad it-verksamhet eller it-organisation. Organisationsstrukturen och stora mängder egenutvecklade system innebär enligt rapporten svårigheter i fråga om styrning, uppföljning och övergripande integration av it-verksamheten. När regeringen behandlade rapporten (skr. 2010/11:138) konstaterades, med anledning av it-projektens budgetpåverkan, att huvudregeln i den svenska förvaltningsmodellen är att varje myndighet ansvarar gentemot regeringen för helheten i sitt uppdrag. Regeringen framhöll därför att det inte är regeringens uppgift att styra hur varje myndighet internt fördelar sina medel för skilda verksamheter. Med denna utgångspunkt konstaterade regeringen ändå att it-projekt tar en stor andel av myndigheternas medel i anspråk, och att det därför finns ett övergripande behov av att dessa projekt genomförs på ett effektivt sätt.

När det gäller Priosystemet har Statskontoret på regeringens uppdrag genomfört ett flertal granskningar av Försvarmaktens införande av det integrerade ekonomi- och resursledningssystemet. En slutrapport lämnades till regeringen i juni 2010 (2010:14). Därefter har Statskontoret även behandlat frågor som kopplats till användningen av Priosystemet i andra rapporter (2013:14, 2014:15 och 2015:11).

Även Ekonomistyrningsverket (ESV) har genomfört granskningar som behandlat frågor med beröringspunkter till Prio. I rapporten Finansiell styrning av försvaret (2013:57) belyser ESV vissa frågor som berör Prio. I den tidigare

rapporten Utveckling av Försvarsmaktens interna styrning och kontroll (2010:28) bedömde ESV att det omfattande arbetet med att införa det integrerade ekonomi- och resursledningssystemet Prio skulle ha stor betydelse för den interna styrningen och kontrollen. ESV bedömde att förutsättningarna för att hålla samman planering och uppföljning skulle förbättras med Prio helt på plats. Samtidigt pekade ESV på utmaningen att Priosystemet bygger på den organisation och de processer som fastlades av Försvarsmakten 2007 och att det skulle ta tid och även vara kostsamt att förändra denna grundkonstruktion.

I utredningen Logistik för högre försvarsberedskap (SOU 2016:88) föreslogs att en arbetsgrupp skulle inrättas under Regeringskansliets ledning för att inrikta Försvarsmaktens och Försvarets materielverks systemstöd. Systemstödet är kritiskt för den militära verksamheten och därmed för krigsförbandens operativa förmåga. Prio är en viktig förutsättning för myndigheternas möjlighet att utföra sina uppgifter. Därför ansåg utredaren att det fanns behov av att systemets vidare utveckling följdes av Regeringskansliet.

I betänkande 2016/17:FöU6 menade utskottet att införandet av ett ekonomi- och resursledningssystem var av stor betydelse för Försvarsmaktens interna styrning och kontroll. Utskottet konstaterade att det fanns ett omfattande underlag där man kan följa införandet av Prio. Utskottet förutsatte att regeringen skulle använda dessa erfarenheter i den fortsatta uppföljningen av införandet av Prio för att på så sätt säkerställa att de stora investeringar som gjorts togs till vara på bästa sätt.

### **Utskottets ställningstagande**

Utskottet har tidigare beskrivit införandet av ett ekonomi- och resursledningssystem som något med stor betydelse för Försvarsmaktens interna styrning och kontroll. Utskottet har konstaterat att det finns ett omfattande underlag där man kan följa införandet av Priosystemet. Utskottet förutsätter att regeringen använder dessa erfarenheter för att säkerställa att de stora investeringar som gjorts tas till vara på bästa sätt. Utskottet har inte funnit någon anledning att ändra sin uppfattning i frågan och avstyrker därför motionsyrkandet om Prio.

## Taras

**Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om återintegration av ett taktiskt radiosystem (Taras).

Jämför reservation 15 (SD).

**Motionen**

I motion 2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) anförs att regeringen bör låta utreda förutsättningarna för att återintegrera ett taktiskt radiosystem (Taras) och skapa ett eget Länk 16-liknande nät. I dag är de svenska Gripenplanen utrustade med Natos Länk 16, vilket enligt motionärerna gör oss beroende av USA och amerikansk kryptering (yrkande 23).

**Bakgrund**

I budgetpropositionen för 2018 under avsnittet om väsentliga säkerhetsintressen (prop. 2017/18:1 utg. omr. 6) redovisade regeringen att det för vissa områden är betydelsefullt att upprätthålla en nationell integritet och självständighet i förhållande till andra stater. Enligt regeringen borde Sverige exempelvis kunna skydda de system och delsystem där effekten av yttre påverkan, såsom störning, avlyssning och falsksignalering, ger stora negativa effekter för totalförsvarets sammantagna förmåga. Mot denna bakgrund bedömde regeringen att även integritetskritiska delar av ledningssystemområdet, såsom sensorer, telekrig och krypto, bör vara ett för Sverige väsentligt säkerhetsintresse. Regeringen avsåg att fortsätta att analysera hur Sveriges säkerhetsintressen bäst tillgodoses. När utskottet behandlade frågor inom området ansåg inte utskottet att det fanns skäl just då att kräva ytterligare åtgärder (bet. 2017/18:F6U3).

Försvarsmakten beslutade om interoperabilitet för ledningssystem 2004 (HKV 2004-09-15 09100:73873) med inriktningen att ledningssystemutvecklingen skulle harmoniseras med motsvarande utveckling inom EU och Nato/PfP (Partnership for Peace). Nationella särlösningar skulle därför inte behållas eller skapas, såvida det inte finns särskilda skäl. Försvarsmaktens ledningssystem skulle enligt beslutet utformas och inriktas så att interoperabilitetskraven, enligt de av Sverige antagna partnerskapsmålen, uppnås. Av beslutet framkommer bl.a. att Länk 16 implementeras där behov finns att möta ett närtida och medellångt behov av interoperabilitet.

## Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att regeringen har bedömt att krypto utgör en integritetskritisk del av ledningssystemområdet. Försvarmakten grundade det tidigare beslutet att implementera Länk 16 på behovet av att kunna möta krav på interoperabilitet. Utskottet kan dessutom konstatera att Försvarmakten i samband med materielsystemuppgraderingar av JAS 39 C/D bygger vidare på system som ger den interoperabilitet som myndigheten bedömt som nödvändig. Utskottet finner inte skäl att göra någon annan bedömning. Försvarmaktens avvägningar ligger därmed till grund för hur delförmågor utvecklas och beställs när det gäller Gripensystemet.

Utskottet vill mot bakgrund av vad som anförts i budgetbetänkandet för 2020 dessutom påminna om vikten av att Försvarmakten tar ansvar för att prioritera materielbeställningar inom det beräknade anslaget för att investeringsplanen ska ge en översikt över materielobjektens förväntade utfall över tid. Utskottet framhöll i budgetbetänkandet att Försvarmakten måste lämna förslag till en inriktning för att prioritera materielbeställningar inom de ekonomiska ramarna med utgångspunkt i hur de kan bidra till största möjliga operativa förmåga. Utskottet vidhåller den uppfattningen. Utskottet anser att riksdagens möjligheter att bedöma utvecklingen i förhållande till de politiska målen under perioden då kan stärkas, vilket inte ett riksdagsbeslut om vilket radiosystem eller vilken kryptering som bör användas i nuläget bedöms bidra till. Därmed avstyrks motionsyrkandet.

## Tillsyns- och kontrollverksamhet

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att utreda frågan om en fristående myndighet för tillsyn och kontroll på hälso- och miljöområdet inom försvaret.

Jämför reservation 16 (V).

## Motionen

I motion 2018/19:1761 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) anför motionärerna att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att undersöka förutsättningarna för en fristående myndighet för tillsyn och kontroll på hälso- och miljöområdet inom försvaret (yrkande 1).

## Bakgrund och tidigare behandling

Regeringen beslutade den 4 september 2014 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över generalläkarfunktionen inom Försvarsmakten och lämna förslag om en effektiv och rationell tillsyn när det gäller miljö- och hälsoskydd, hälso- och sjukvård m.m. inom försvarets område. Utredaren skulle bl.a. analysera om tillsynsfunktionen alltfjämt bör vara organisatoriskt inordnad i Försvarsmakten, föreslå vilket eller vilka organ som i annat fall bör utöva tillsynen, analysera vilka sakområden och vilka myndigheter tillsynen bör avse, analysera den författningsreglering som är relevant för tillsynen, bedöma om det finns brister i tillsynen och om tillsynen är effektiv och rättssäker samt lämna de förslag som analyserna leder till (dir. 2014:129).

Utredningen, som tog namnet Utredningen om översyn av generalläkarfunktionen, överlämnade i oktober 2015 betänkandet Tillsyn och kontroll på hälso- och miljöområdet inom försvaret (SOU 2015:79).

I proposition 2016/17:144 föreslog regeringen ett antal lagändringar i syfte att förtydliga och utvidga generalläkarens tillsynsansvar. Regeringen föreslog även att tillsynsfunktionens benämning ska vara försvarsinspektören för hälsa och miljö i stället för generalläkaren. I djurskyddslagen (1988:534) föreslogs t.ex. att de nuvarande undantagen för djur som används inom Försvarsmakten begränsas. På så sätt omfattas djuren av delar av den offentliga kontrollen, och den tillsynsansvariga får möjlighet att – med vissa undantag – ingripa mot Försvarsmakten. Regeringens förslag innebar vidare att det i patientsäkerhetslagen (2010:659) och smittskyddslagen (2004:168) ska regleras att hälso- och sjukvården och smittskyddet inom Försvarsmakten och Försvarets materielverk står under tillsyn av försvarsinspektören för hälsa och miljö. Regeringen gjorde bedömningen att tillsynsfunktionen även i fortsättningen skulle vara organisatoriskt inordnad i Försvarsmakten. Åtgärder föreslogs för att förstärka tillsynsfunktionens självständighet. Försvarsinspektörens tillsyn över hälso- och sjukvården skulle även omfatta Försvarets materielverk, vilket uttryckligen skulle framgå av patientsäkerhetslagen enligt förslagen.

Riksdagen antog på förslag av utskottet regeringens förslag till ändringar genom att bifalla samtliga punkter i propositionen (bet. 2016/17:F6U11 och rskr. 2016/17:314).

## Utskottets ställningstagande

Efter att frågan hade utretts om en effektiv och rationell tillsyn när det gäller miljö- och hälsoskydd, hälso- och sjukvård m.m. inom försvarets område antog riksdagen, som framgår av redovisningen ovan, regeringens förslag till ändringar inom området. Utskottet ser inga skäl för riksdagen att ompröva det beslutet och avstyrker motionsyrkandet.

## Översyn av systemet med adjutanter

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en översyn av systemet med adjutanter.

Jämför reservation 17 (V).

### Motionen

I motion 2018/19:224 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) anför motionärerna i yrkande 4 att det bör göras en översyn av hela systemet med adjutanter. Motionärerna föreslår att översynen bör omfatta såväl finansiering som funktion.

### Bakgrund och tidigare behandling

I förarbetena till den nu gällande regeringsformen (prop. 1973:90 s. 174) anges att statschefen inte ska ha några formella uppgifter i förhållande till Försvarsmakten. Försvarsmakten sorterar under regeringen, och statschefen är varken reellt eller formellt högsta befälhavare. Samtidigt fördes i förarbetena fram att statschefen borde tillförsäkras ställning som ”försvarets främsta företrädare”. Däremot bedömdes det inte vara nödvändigt med någon grundlagsbestämmelse om att statschefen är Försvarsmaktens främsta företrädare eftersom det följer av att han eller hon är rikets främsta representant. För att en statschef ska kunna fullgöra sina uppgifter som symbol också för rikets försvarskrafter bör statschefen enligt förarbetena tilldelas försvarets högsta militära grad av regeringen. Kungen har tolv adjutanter, som tjänstgör en månad i taget. Adjutanterna medverkar vid genomförandet av kungens program. Tolv adjutanter alternerar även i tjänsten hos kronprinsessan Victoria. Prins Carl Philip har två adjutanter. Adjutanterna ingår inte i kungens stab utan är anställda vid Försvarsmakten. Försvarsmakten bekostar således lönerna för adjutanterna, medan merkostnaderna (resor, mat och boende) bekostas av kungliga hov- och slottsstaten.

Frågan om adjutanternas finansiering och funktion har beretts tidigare av utskottet i betänkandena 2015/16:FöU8 och 2017/18:FöU6. I betänkande 2015/16:FöU8 underströk utskottet att man i likhet med tidigare och i likhet med vad regeringen gjorde i den försvarspolitiska inriktningspropositionen (prop. 2014/15:109) ansåg att det enskilt viktigaste under försvarsinriktningsperioden 2016–2020 är att öka den operativa förmågan i krigsförbanden och att säkerställa den samlade förmågan i totalförsvaret. Utskottet utgick från att regeringen skulle säkerställa att ökningen av den operativa förmågan inte skulle påverkas av de övriga uppgifter som Försvarsmakten de facto har att hantera. Utskottet hade inte något att invända

mot att Försvarsmakten stöder statschefen i uppgiften som symbol bl.a. för landets försvarskrafter.

I budgetbeslutet för 2019 anvisade riksdagen anslagen inom utgiftsområde 6 enligt utskottets förslag och med de anslagsvillkor utskottet angett (bet. 2018/19:FöU1, rskr. 2018/19:89). När det gäller anslagsändamålen underströk utskottet att dessa bör utformas så att det blir tydligt vilken verksamhet anslaget ska finansiera. För förbandsanslaget bedömde utskottet att avsteg från full kostnadstäckning måste bedömas på ett sådant sätt att anslaget 1:1 inte används för att finansiera verksamhet som inte ryms inom ramen för det anslagsändamål som riksdagen beslutat om.

### **Utskottets ställningstagande**

I likhet med tidigare år utgår utskottet från att regeringen säkerställer att ökningen av den operativa förmågan inte påverkas av de övriga uppgifter som Försvarsmakten de facto har att hantera. Utskottet har inte heller i år något att invända mot att Försvarsmakten stöder statschefen i uppgiften som symbol bl.a. för landets försvarskrafter. Utskottet utgår vidare från att regeringen i enlighet med vad utskottet anfört om full kostnadstäckning i budgetbetänkandet för 2019 gör nödvändiga bedömningar för att anslaget 1:1 endast ska användas för att finansiera verksamhet som ryms inom ramen för det anslagsändamål som riksdagen beslutat om.

## **Dykcentrum**

### **Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen avslår två motionsyrkanden om Försvarsmaktens dykeri- och navalmedicinska centrum.

### **Motionen**

Annicka Engblom (M) anför i motion 2018/19:1254 att man bör överväga att komplettera Försvarsmaktens dykeri- och navalmedicinska centrum (FMDNC) med fysiologisk forskningskompetens (yrkande 1). Motionären anser även att regeringen bör göra en översyn av hur marinens dykcentrum i större utsträckning kan nyttjas av andra myndigheter (yrkande 2).

### **Bakgrund och tidigare behandling**

Sedan 2017 har Försvarsmakten och Kustbevakningen en överenskommelse om att nyttja FMDNC:s resurser inom utbildning och utveckling. I dag är FMDNC ett kompetenscentrum där utveckling, forskning, dykerimedecin och utbildning finns inom en och samma organisation med anpassade infrastrukturella lösningar. FMDNC har en unik ställning och kompetens inom



provning av olika dyksystem och tar emot tillverkare och forskare från andra länder som genomför tester i anläggningen. Laboratoriet stöder också polisen vid utredningar av dykolyckor. Försvarsmakten ser det som naturligt att FMDNC kan nyttjas av andra myndigheter och organisationer och har redovisat att det finns fem uppdrag som utgör grund för att utveckla verksamheten.

### **Utskottets ställningstagande**

Utskottet delar bedömningen att det är naturligt att FMDNC nyttjas av andra myndigheter och organisationer och välkomnar de uppdrag som utgör grund för att fortsätta utveckla verksamheten. Utskottet ser inte skäl att vidta ytterligare åtgärder och avstyrker motionsyrkandena.

# Reservationer

## 1. Försvarsmaktsorganisationen, punkt 1 (SD)

av Roger Richtoff (SD), Josef Fransson (SD) och Caroline Nordengrip (SD).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkandena 4, 18–20, 22 och 24 samt avslår motionerna

2018/19:912 av Edward Riedl (M),

2018/19:1177 av Boriana Åberg m.fl. (M),

2018/19:1278 av David Josefsson (M),

2018/19:2472 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 20 och 22 samt

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 5.

### *Ställningstagande*

Vi anser att det successivt bör sättas upp sju brigader samt ytterligare förband för Stockholm respektive Gotland, och vi vill även återupprätta en taktisk ledningsnivå genom att upprätta fördelningsstabber inom respektive militärregion i syfte att kunna leda en eller flera brigader och fördelningsförband. Vi menar även att ett antal förstärkningsförband successivt bör sättas upp som fördelningsresurser. När det gäller marinstridskrafterna anser vi att Försvarsmakten ska vidmakthålla Marinbas syd och hamnen i Fårösund samt utveckla en Marinbas väst och en hamn i Härnösand. Vi bedömer att Sverige behöver ytterligare flygflottiljer för att få fem flygflottiljer med vardera två divisioner och 200 stridsflygplan och att ledningscentraler och andra för angriparen högvärdiga mål ska ha tillgång till berggrum eller skyddas på annat sätt. Bakgrunden till det senare är att vi endast ser spridning och redundans som kompletterande skyddsmetoder. Strategiskt viktiga strukturer ska dessutom omgärdas med sekretess.

Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

## **2. Försvarsmaktsorganisationen, punkt 1 (C)**

av Daniel Bäckström (C).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 5 och  
avslår motionerna  
2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkandena 4, 18–20, 22 och 24,  
2018/19:912 av Edward Riedl (M),  
2018/19:1177 av Boriana Åberg m.fl. (M),  
2018/19:1278 av David Josefsson (M) och  
2018/19:2472 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 20 och 22.

### *Ställningstagande*

Jag anser att förbands- och utbildningsstrukturen i Försvarsmakten ska vara så lokal som möjligt och ha sin utgångspunkt i geografiska platser som är strategiskt viktiga för totalförsvaret. Regeringen bör verka för detta. Jag menar att detta bidrar till att rekryteringsbasen ökar och folkförankringen stärks. Därför bör riksdagen ställa sig bakom det som anförs om försvarsmaktsorganisationen i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

## **3. Försvarsmaktsorganisationen, punkt 1 (KD)**

av Mikael Oscarsson (KD).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2018/19:2472 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 20 och 22 samt  
avslår motionerna  
2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkandena 4, 18–20, 22 och 24,  
2018/19:912 av Edward Riedl (M),  
2018/19:1177 av Boriana Åberg m.fl. (M),  
2018/19:1278 av David Josefsson (M) och  
2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 5.

### *Ställningstagande*

Jag anser att flygstridskrafter är oundgängliga för att försvara Sverige och anser att Försvarmakten bör sätta upp åtta stridsflygdivisioner där huvudflygbaserna skulle vara Ronneby, Såtenäs, Uppsala och Luleå. Det begränsade antalet flygbaser i dag är en svaghet. Jag anser att de är för sårbara, och för att skapa ett rimligt skydd mot hot krävs kvalificerade långräckviddiga luftvärnssystem, möjligheter att sprida flygplanen på många baser och ett väl fungerande skydd på marken. Jag anser därför att basorganisationen bör förstärkas med inriktningen att varje flygdivision får ett spritt basområde med flera start- och landningsmöjligheter. Sammantaget vill jag se minst en tredubbling av flygvapnets basorganisation.

Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

#### **4. Gotland, punkt 2 (L)**

av Allan Widman (L).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2032 av Allan Widman m.fl. (L) och

avslår motion

2018/19:1995 av Hanna Westerén (S).

### *Ställningstagande*

Jag anser att Gotland är vår mest strategiska landsända. Motiven för Sverige att försvara Gotland är flera, och ön är minst lika viktig för en potentiell angripare som vill göra anspråk på Östersjön. Jag välkomnar därför att Gotlands regemente växer upp kring de stridsvagnar som beslutades föras dit 2009. Regeringen bör nu se till att regementet stärks ytterligare och tillförs de resurser och den krigsmateriel som krävs för att kunna freda ön. Gotland är också sårbart ur försörjningssynpunkt, och mot den bakgrunden föreslår jag att det skyndsamt utreds hur Gotlands förutsättningar att klara kris och yttre påtryckningar kan förbättras, t.ex. vilka finansiella, personella och materiella resurser som krävs för att Gotlands regemente ska kunna försvara Gotland vid ett väpnat angrepp.

Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

## **5. Organisation, ledning och styrning, punkt 3 (M)**

av Beatrice Ask (M), Jan R Andersson (M), Pål Jonson (M) och Lars Püss (M).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2018/19:2816 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 13.

### *Ställningstagande*

Vi bedömer att den centrala statsförvaltningens organisation, styrning och uppföljning på försvarsområdet bör ses över på alla nivåer eftersom det inte fungerar optimalt. Bristande dialog, för stor detaljstyrning och bristande spårbarhet i beslut ser vi som problem. Det finns en förbättringspotential för bl.a. Försvarsdepartementet och inom försvarsmyndigheterna. Regeringen bör därför tillsätta en utredning som ser över hur byråkrati och regelkrångel kan minska i Försvarsmakten och att undantag till vissa standarder och regler ska kunna göras om det föreligger nationella säkerhetsskäl eller handlar om en särskilt brådskande fråga, anskaffning eller förändring som behöver åtgärdas. Sverige bör enligt vår mening lära av hur andra länder skapar processer för styrning, genomförande och uppföljning av försvarsreformer.

Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

## **6. Försvarsmaktens klimat- och miljöpåverkan, punkt 4 (V)**

av Hanna Gunnarsson (V).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2018/19:1761 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 2, 4, 6 och 7.

### *Ställningstagande*

Jag anser att regeringen bör ge Försvarsmakten nya instruktioner som går i linje med klimatlagen och det klimatpolitiska ramverket. Jag anser dessutom att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att klargöra effekterna av

Försvarsmaktens övningar för andra näringar och att regeringen bör uppdra åt Försvarsmakten att ta fram en handlingsplan för att minska den förorening av Vättern som orsakats av militära övningar. Avslutningsvis anser jag att regeringen bör se till att Vätterns botten saneras.

Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

## **7. Övnings- och skjutfält, punkt 5 (M)**

av Beatrice Ask (M), Jan R Andersson (M), Pål Jonson (M) och Lars Püss (M).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:1277 av David Josefsson (M) yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna

2018/19:1761 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 5,

2018/19:2310 av Emma Hult m.fl. (MP) yrkande 2 och

2018/19:2319 av Roger Richtoff (SD).

### *Ställningstagande*

Regeringen bör se över lagstiftningen i syfte att ge Försvarsmakten snabbare besked i tillståndsfrågor för övningsfält. Vi menar även att lagstiftningen behöver ses över så att Försvarsmakten interimistiskt kan få rätt att öva i väntan på tillståndgivning.

Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

## **8. Övnings- och skjutfält, punkt 5 (SD)**

av Roger Richtoff (SD), Josef Fransson (SD) och Caroline Nordengrip (SD).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2319 av Roger Richtoff (SD) och

avslår motionerna

2018/19:1277 av David Josefsson (M) yrkandena 1 och 2,

2018/19:1761 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 5 och  
2018/19:2310 av Emma Hult m.fl. (MP) yrkande 2.

### *Ställningstagande*

Vi anser att byråkratiska begränsningar är ett problem för Försvarsmakten i en situation där skjutfälten behövs för att återuppbygga svensk försvarsförmåga. Miljöprövningen av skjutstillstånd för Försvarsmakten vid skjutfält kan dra ut på tiden och uppgå till ett och ett halvt år i vissa fall. Vi anser därför att regeringen behöver åtgärda situationen med utdragna miljöprövningsprocesser.

Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

## **9. Övnings- och skjutfält, punkt 5 (V)**

av Hanna Gunnarsson (V).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:1761 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 5 och  
avslår motionerna

2018/19:1277 av David Josefsson (M) yrkandena 1 och 2,  
2018/19:2310 av Emma Hult m.fl. (MP) yrkande 2 och  
2018/19:2319 av Roger Richtoff (SD).

### *Ställningstagande*

Jag anser att regeringen bör utreda möjligheterna till ett totalstopp för Försvarsmaktens övningar i och runt Vättern eftersom det finns planer på att sjön i framtiden ska försörja ytterligare ett stort område med dricksvatten. Jag vill värna en så viktig dricksvattentäkt som Vättern och anser att det är av stor vikt att föroreningen som orsakas av militära övningar upphör.

Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

## **10. Gruppstation för vindkraft i Hanöbukten, punkt 6 (V)**

av Hanna Gunnarsson (V).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2018/19:1761 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 3.

### *Ställningstagande*

Jag anser att regeringen bör uppdra åt Försvarsmakten att återkomma med ett förslag på hur övningsverksamheten kan organiseras utan att utgöra ett hinder för byggandet av Blekinge Offshore och utan att den drabbas negativt på lång sikt.

Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

## **11. Stöd till polisen, punkt 7 (SD)**

av Roger Richtoff (SD), Josef Fransson (SD) och Caroline Nordengrip (SD).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2018/19:1381 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 12 och 13 samt  
avslår motion  
2018/19:2454 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 3.

### *Ställningstagande*

Vi anser att Försvarsmakten och ordningsmakten bör ges i uppdrag att genomföra det som krävs i form av samövning och samordning för att Försvarsmakten ska kunna leverera ett snabbt och effektivt stöd till ordningsmakten vid ett storskaligt terrorangrepp. Vi anser även att det är angeläget att samtliga lagar om Försvarsmaktens stöd till ordningsmakten bör ändras så att Försvarsmakten ges laga stöd att assistera polisen i upprätthållandet av lag och ordning vid extraordinära situationer.

Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.



## 12. Stöd till polisen, punkt 7 (KD)

av Mikael Oscarsson (KD).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2454 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 3 och  
avslår motion

2018/19:1381 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 12 och 13.

### *Ställningstagande*

Jag vill se ett tätare samarbete mellan försvar och polis i extrema situationer. Jag anser att vi måste vara förberedda på att det värsta kan inträffa. I dag är den nationella insatsstyrkan och det nationella insatskonceptet inte dimensionerat för att möta simultant genomförda attentat på olika platser. En viktig aspekt i detta är att polis och militär vid extrema situationer kan ha ett gott samarbete. I dag har polisen möjlighet att ta hjälp av försvaret för att bevaka skyddsobjekt, men den möjligheten bör utökas till att även gälla annat än skyddsobjekt. Jag föreslår därför att försvaret ges möjlighet att skydda och bevaka även annat än skyddsobjekt under särskilda omständigheter.

Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

## 13. Hemvärnet, punkt 8 (M, C, L)

av Beatrice Ask (M), Jan R Andersson (M), Daniel Bäckström (C), Pål Jonson (M), Allan Widman (L) och Lars Püss (M).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2816 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 8,

2018/19:2817 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 6 och

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 14.

### *Ställningstagande*

Hemvärnet är en mycket kostnadseffektiv del av Försvarsmakten som skapar en värdefull folkförankring. Det står för en stor del av Försvarsmaktens personella resurser och har de senaste åren genomgått en positiv utveckling mot en vassare organisation. Försvaret av det egna territoriet har blivit allt viktigare, och för detta är hemvärnet en central aktör. Vi anser att det finns stor potential att ytterligare stärka hemvärnet och föreslår därför att det ska vara en egen försvarsgren och att målet på sikt ska vara att hemvärnets numerär uppgår till 30 000 personer.

Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

### **14. Prio, punkt 9 (SD)**

av Roger Richtoff (SD), Josef Fransson (SD) och Caroline Nordengrip (SD).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkande 13.

### *Ställningstagande*

Vi anser att man i en oberoende översyn av Priosystemet bör lyfta fram vad som behöver förbättras och om det är lämpligt att ersätta Prio med ett nytt system. Prio har kritiserats för att vara både tungrovt och långsamt. Vi anser att åtgärder bör vidtas snarast eftersom rapportering och statistik möjliggör styrning och ledningsbeslut. Samtidigt anser vi att det är viktigt att administrativ rapportering inte blir alltför tidskrävande.

Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

### **15. Taras, punkt 10 (SD)**

av Roger Richtoff (SD), Josef Fransson (SD) och Caroline Nordengrip (SD).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkande 23.

### *Ställningstagande*

I dag är de svenska Gripenplanen utrustade med Natos Länk 16, vilket gör Försvarsmakten beroende av USA och amerikansk kryptering. Vi anser därför att regeringen bör utreda förutsättningarna för att återintegrera ett taktiskt radiosystem (Taras) och skapa ett eget svenskt Länk 16-liknande nät.

Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

## **16. Tillsyns- och kontrollverksamhet, punkt 11 (V)**

av Hanna Gunnarsson (V).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2018/19:1761 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 1.

### *Ställningstagande*

Jag anser att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att undersöka förutsättningarna för en fristående myndighet för tillsyn och kontroll på hälso- och miljöområdet inom försvaret. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs om en sådan fristående myndighet och tillkänna detta för regeringen.

## **17. Översyn av systemet med adjutanter, punkt 12 (V)**

av Hanna Gunnarsson (V).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2018/19:224 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) yrkande 4.

*Ställningstagande*

Jag anser att regeringen bör göra en översyn av hela systemet med adjutanter. En sådan översyn bör omfatta såväl finansiering som funktion.

Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

BILAGA

## Förteckning över behandlade förslag

## Motioner från allmänna motionstiden 2018/19

*2018/19:224 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V):*

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör göras en översyn av hela systemet med adjutanter som omfattar såväl finansiering som funktion och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD):*

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skydd för ledningscentraler (avsnitt 5) och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Prio (avsnitt 8.5) och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sju brigader samt ytterligare förband för Stockholm respektive Gotland successivt bör sättas upp (avsnitt 11) och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återupprätta en taktisk ledningsnivå genom att upprätta fördelningsstabber inom respektive militärregion i syfte att kunna leda en eller flera brigader och fördelningsförband (avsnitt 11.3) och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett antal förstärkningsförband successivt bör sättas upp som fördelningsresurser (avsnitt 11.3) och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Försvarsmakten ska vidmakthålla Marinbas syd samt marinhamn Fårösund samt utveckla en Marinbas väst och marinhamn Härnösand (avsnitt 12.3) och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för att återintegrera ett taktiskt radiosystem (Taras) (avsnitt 13.2) och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ytterligare flygflottiljer (avsnitt 13.4) och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:912 av Edward Riedl (M):*

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att tillåta byggandet av en inomhusanläggning för skyddscentrum i Umeå och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:1177 av Boriana Åberg m.fl. (M):*

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sydsvenskt försvar och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:1254 av Annicka Engblom (M):*

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att komplettera Försvarsmaktens dykeri- och navalmedicinska centrum med fysiologisk forskningskompetens och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör göras en översyn av hur marinens dykcenter i större utsträckning kan nyttjas av andra myndigheter och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:1277 av David Josefsson (M):*

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över lagstiftningen så att Försvarsmakten får snabbare besked i tillståndsfrågor för övningsfält, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över lagstiftningen så att Försvarsmakten kan ges större möjligheter att interimistiskt få rätt att öva i väntan på tillståndsgivning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

*2018/19:1278 av David Josefsson (M):*

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över möjligheten att Försvarsmedicincentrum/Göteborgs garnison omorganiseras till Göteborgs regemente, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

*2018/19:1381 av Björn Söder m.fl. (SD):*

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Försvarsmakten och ordningsmakten ska ges i uppdrag att genomföra det som krävs i form av samövning och samordning för att Försvarsmakten ska kunna leverera ett snabbt och effektivt stöd till ordningsmakten vid ett storskaligt terrorangrepp och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samtliga lagar om Försvarsmaktens stöd till ordningsmakten bör ändras så att Försvarsmakten ges laga stöd att assistera polisen i upprätthållandet av lag och ordning vid extraordinära situationer och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:1761 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):*

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att undersöka förutsättningarna för en fristående myndighet för tillsyn och kontroll på hälso- och miljöområdet inom försvaret och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i regleringsbrevet bör ge Försvarmakten nya instruktioner som går i linje med klimatlagen och det klimatpolitiska ramverket och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppdra åt Försvarmakten att återkomma med ett förslag på hur övningsverksamheten kan organiseras utan att utgöra ett hinder för byggandet av Blekinge Offshore och utan att drabbas negativt på lång sikt och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppdra åt Försvarmakten att ta fram en handlingsplan för att minska föroreningen av Vättern orsakad av militära övningar och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheterna till ett totalstopp för Försvarmaktens övningar i och runt Vättern och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillse att en sanering av Vätterns botten sker, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att klargöra effekterna av Försvarmaktens övningar för andra näringar och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:1995 av Hanna Westerén (S):*

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i infrastrukturplaneringen studera förutsättningarna för att genom en reservhamn säkra Gotlands grundläggande försörjning och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:2032 av Allan Widman m.fl. (L):*

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt utreda hur Gotlands förutsättningar att klara kris och yttre påtryckningar kan förbättras och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:2310 av Emma Hult m.fl. (MP):*

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en flytt av försvarets verksamhet bort från sjön och området runt Vättern och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:2319 av Roger Richtoff (SD):*

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om miljöprovning för Försvarsmakten och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:2454 av Andreas Carlson m.fl. (KD):*

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av ett tätare samarbete mellan försvar och polis i extrema situationer och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:2472 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD):*

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att utöka antalet baser där luftstridskrafterna kan omlokalisera stridsflyget och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att förstärka luftstridskrafternas basorganisation och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:2816 av Beatrice Ask m.fl. (M):*

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hemvärdet och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om organisation och ledning och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:2817 av Beatrice Ask m.fl. (M):*

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka hemvärdet och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C):*

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbands- och utbildningsstrukturen i Försvarsmakten ska vara så lokal som möjligt och ha sin utgångspunkt i för totalförsvaret strategiskt viktiga geografiska platser så att rekryteringsbasen ökar och folkförankringen stärks och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka hemvärdet och tillkännager detta för regeringen.